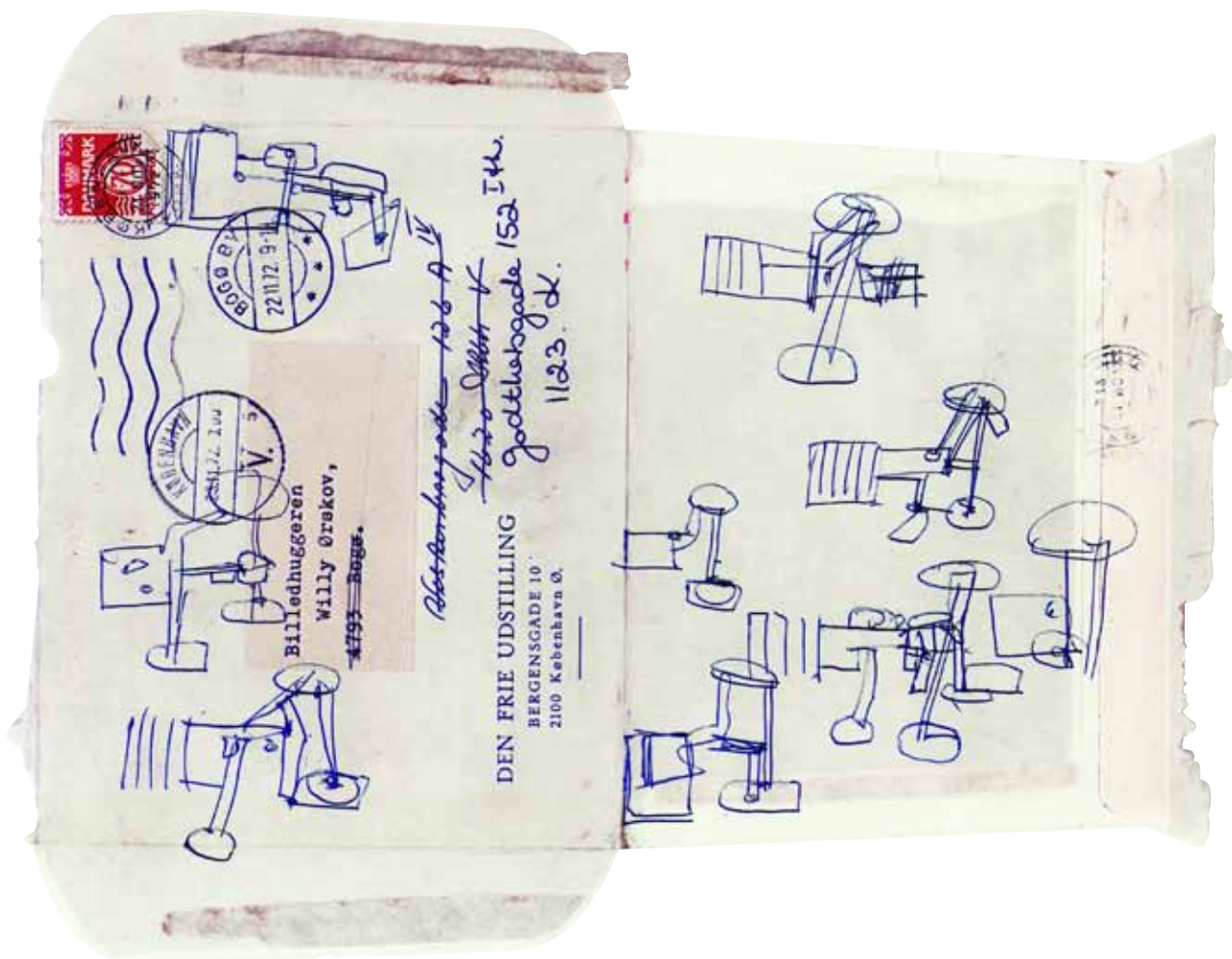

Mod et nyt skulpturbegreb
Willy Ørskov 1920-90

Af Lisbeth Bonde

Willy Ørskov

Mod et nyt skulpturbegreb Willy Ørskov 1920-90

Billedkunst er en af de måder, vi har til at orientere os i den daglige verden på – og forsoner os med den. – Ja, mere – med billedkunsten skaber vi den verden, vi tager ophold i.”

(Willy Ørskov i 'Den åbne skulptur', Kbh. 1987 p. 158).

I lighed med sine samtidige kolleger bidrog Ørskov til det i tiden verserende opgør med kunstværket som objekt for fetichdyrkelse og med kunstneren som det geniale, skabende subjekt.

Dette indebar samtidig et opgør med soklen, der i den klassiske kunst havde hævet skulpturen op over hverdagen. Han forsøgte sig desuden med skulpturer, der unddrog sig fortolkning og opererede i stedet med begrebet aflæsning.

Lad os starte med nogle facts: Willy Ørskov var en dansk billedhugger, der gennem hele sit liv eksperimenterede med skulpturen som et udvidet erkendelsesfelt – både teoretisk og praktisk. Når han valgte skulpturen frem for maleriet, skyldtes det, at den havde været ude for en større formforvandling i løbet af det 20. århundrede end det todimensionale billede: Den moderne skulptur var i Ørskovs tid blevet til en abstrakt, fysisk ting i rummet, som ikke længere gestaltede menneske- eller dyrekroppe, hvilket havde været dens fremmeste opgave siden oldtiden. Ørskov så en opgave i at bidrage yderligere til denne fornyelse af skulpturen.

Ørskov uddannede sig som kunstner i Sverige, nærmere bestemt ved Valands Konstskola i Göteborg i årene 1954-60. Han var ikke nogen hjemmefødning, men rejste meget gennem hele sit liv, ligesom han i lange perioder var bosat i Frankrig og Italien. Fra 1978-88 boede han i Danmark, men sine sidste år tilbragte han atter i Italien. Som ung var han optaget af keramikken. Denne interesse sporede ham snart i retning af den abstrakte skulptur under indtryk af tidens kunstneriske strømninger, i særlig grad den amerikanske minimalisme. Han engagerede sig nu i at udvikle et skulpturelt alfabet med udgangspunkt i fire grundfigurer, nemlig *blokken*, *grenen*, *tremmekassen* og *væggen*. Fra midten af 1960'erne begynder han at inddrage readymades og bliver samtidig optaget af industriens materialer, fx plastic og gummi.

De pneumatiske skulpturer

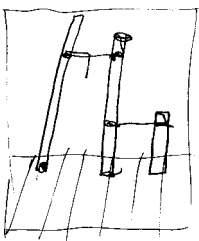
I 1960'erne udvikler Ørskov nogle pneumatiske – dvs. oppustelige – skulpturer, som rummer en underfundig humor, og som æstetisk forbinder sig med industrikulturen. Samtidig henviser de til et tidsligt aspekt – både til foranderlighed og forgængelighed – idet de reagerer på

lufttrykket og temperaturen i de rum, de installeres i. De er et materiale organiseret i rum og tid.

Ørskov indleder et radikalt opgør med skulpturen som et massivt objekt i rummet, som vi har kendt siden oldtiden, dvs. skulpturer i bestandige materialer som granit, marmor eller bronze. Ørskov arbejder dog sideløbende i sten og bronze, bl.a. til det tiltagende antal udsmykningsopgaver, som han efterhånden får, herunder Kreditforeningen i Herning, Stadsbiblioteket i Lyngby, Rådhusparken i Næstved og Aalborg Universitet. Disse værker viser en sjælden lydhørhed over for den kontekst – arkitektonisk, social og kulturel – som værkerne indgår i. De rummer en usædvanlig stor diversitet med hensyn til både former, farver og distribuering/placering af de skulpturelle elementer. Fx fremstår hans spredte 'Skulpturgruppe i 4 dele' (1972-73) med stærke farver til Lyngby Stadsbibliotek som en legende skulptur, der appellerer til børn, som i høj grad er biblioteksbrugere, mens hans bronzeskulptur til fx Aalborg Universitet (1988-89) fremstår mere massivt som en samlet krop, dog med fordybninger og mellemrum.

Procestegningerne

I det hele taget er Ørskov en både konceptuelt arbejdende og frodigt eksperimenterende kunstner, som spiller en væsentlig rolle i sam- og eftertidens kunst. Dels gennem sit virke som professor i billedhuggerkunst ved Det kgl. Danske Kunstakademi (1978-84), dels gennem sin bestandige optagethed af at udfordre skulpturens grænser mod nye former og materialer. Disse nye muligheder koncipierer han ofte, når han tegner sine procestegninger, der ses afbildet på siderne her. Her ser vi tydeligt, hvorledes figurer transformeres til et semiotisk alfabet, en slags kortlægning af skulpturens udtryksmuligheder. Ørskovs

store samling af mere end 1250 skitser blev deponeret på KØS i 2010 af kunstnerens enke, kunsthistorikeren Grethe Grathwol. De er et snit ind i Ørskovs virke, som giver os mulighed for at studere arbejdsprocessen tæt på. Det er som at løse en adgangsbillet til kunstnerens laboratorium, helt derinde hvor kunsten opstår.

Skitserne er hos Ørskov ikke kun 'vadbærere' for de endelige, vigtigere værker, skulpturerne, snarere eksisterer de i deres egen ret og rummer en medrivende poesi. De er ført med en følsom og let hånd og er undertiden tegnet på det forhåndenværende papir, fx kuverter eller fortrykt papir. Det beviser, at de ofte er undfanget i et splitsekund, for at kunstneren kunne fastholde idéen. Tegningerne er Ørskovs "semiotiske" udkast, dvs. eksperimenter til en ny tegnverden, der giver skulpturerne liv, og som lægger op til nye former og formforvandlinger. Som det fremgår af proces tegningerne, handler det dels om at udkaste idéer til at *opbygge* skulpturen i form af stabling, rumdeling, indramning, overbygning, sammenkobling mv., dels om at *nedbryde* den i form af udhuling, nedsmeltning, gennemboring mv.

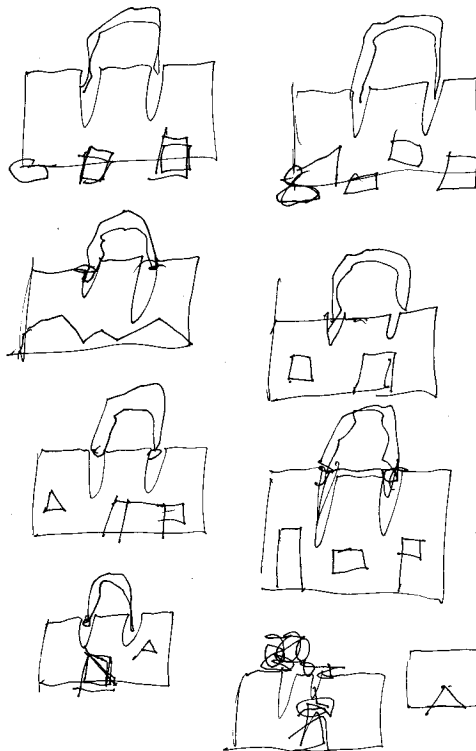
En enlig svale

Skønt Willy Ørskov var en enlig svale set i relation til tidens øvrige kunstneriske grupperinger – fx tog han ikke del i den toneangivende Eks-skole, som var åbnet i 1961 på initiativ af bl.a. billedkunstneren Poul Gernes og kunsthistorikeren Troels Andersen – var han ingenlunde isoleret.

Ørskov befandt sig jo i udlandet det meste af tiden, men det forhindrede ham ikke i at føre en dialog med andre kolleger – bl.a. havde han et tæt udstillingsparløb med Kasper Heiberg, der arbejdede intensivt på at udvikle farven i relation til linje og volumen, og som undertiden bemalede Ørskovs skulpturer. I modsætning til Eks-skole brødrene, der med utopien om en ny samfundsvirkelighed arbejdede på at ændre livsformerne, var Ørskovs projekt snarere at fremstille en skulpturel syntaks, der kunne befordre en ny erkendelse af virkeligheden. Ørskov var ingen utopiker eller revolutionsromantiker. Han førte en fortløbende dialog på de indre linjer med filosoffer, kulturteoretikere og kunstnere, der bl.a. gjorde op med marxisternes utopitænkning og den materialistiske dialektik. Ørskov var i det hele taget en særdeles velorienteret og belæst kunstner, der trak på flere forskellige ressourcer for at pejle sig frem til en mangefacetteret skulptur i og til tiden.

Ørskov var et analytisk gemyt, som afviste enhver form for psykologisering af kunstværket. I stedet udviklede han skulpturer, der er præget af et fravær af genkendelighed, fortælling og motiv. Han ønskede, at hans skulpturer skulle aflæses og ikke fortolkes, og han fandt den naturalistiske og omverdensspejlende skulptur forældet. Et typisk Ørskov-motto lyder: "Skulpturens indhold er skulptur". Men man kan også – med Mikkel Bogh 1) – kalde Ørskovs skulpturer for en fascinerende krydsning mellem en ting i verden og et billede på sin egen tilstedeværelse.

1) Jfr. Mikkel Bogh: *Ny dansk kunsthistorie bd. 9, Forlaget Palle Fogtdal, Kbh. 1996 p. 114*

Willy Ørskov udstillede over det meste af Europa og i Danmark bl.a. på Den Frie Udstilling, som han blev medlem af i 1965. Hans værker er indlemmet i et stort antal museers samlinger. Han repræsenterede Danmark ved Venedig Biennalen i 1976 og modtog Eckersbergs Medalje i 1968 og Thorvaldsens Medalje i 1973.

For Ørskov var kunsten enten sand eller falsk. Hvis den er sand, er det, fordi den overbeviser betragteren, og derigennem manifesterer den en værdi, som sanses kropsligt, mente han.

← Den realiserede skulptur er opstillet i Billund Lufthavn, 2001. Delvist bemalt bronze, højde 1,67 meter. Foto: Grethe Grathwol.

Nørregade 29
DK 4600 Køge
Denmark

t +45 // 5667 6020

Åbningstider:
tirsdag – søndag
10 – 17

Redaktion:
Camilla Gerhardt

Lay-out:
Punktumdesign.dk

Tryk:
Team Rapo

Willy Ørskov Af Lisbeth Bonde

Udvalgt litteratur:

Folke Edwards: *Willy Ørskov*, Gyldendal, Kbh. 1976

Grethe Grathwol: *Liv-stykker og parallelhistorier – Hovedperson: Willy Ørskov*, Forlaget Spring, Kbh. 2010

Lars Morell: *Broderskabet – Den eksperimenterende Kunsts skole 1961-69*, Thaning&Appel, Kbh. 2009

Peter Michael Hornung (red.): *Ny dansk kunsthistorie*, bd. 9: Mikkel Bogh p. 114, Forlaget Palle Fogtdal, Kbh. 1996

Tania Ørum: *De eksperimenterende tressere – kunst i en opbrudstid*, Gyldendal, Kbh. 2009

Weilbachs Kunstnerleksikon bd. 9, Kbh. 2000

Willy Ørskov: *Samlet*, Borgen, Kbh. 1999

Willy Ørskov: *Terrain-Vague*, Borgen, Kbh. 1992

Lisbeth Bonde er kulturjournalist og kunstkritiker ved Weekendavisen. Hun har skrevet et antal bøger, bl.a. *Kunstnere på tale* (2003), *Manual til dansk samtidskunst* (sammen med Mette Sandbye, 2006) og *Hvorfor kunst?* (redigeret sammen med Maria F. Hansen, 2008).

→
Samtlige afbildede skitser er processkitser udført i perioden 1950'erne til 1980'erne.
Kuglepen, tusch, oliekræd og blyant på papir.
Tilhører Grethe Grathwol Deponeret på KØS Museum for kunst i det offentlige rum

